

"Her bir şey, vücudunda, sıfâtında, müddet-i bekâsında hadsiz imkânât, yani gayet çok yollar ve cihazlar içinde mütereddit iken, görüyoruz ki, o hadsiz cihazlar içinde vücutça muntazam bir yolu takip.." Buradaki "çok yollar" nelerdir?

Elimizde bir kilo hamur olduğunu düşünelim. Bu hamurla bir çok hamur işi yiyecek yapabiliriz. Mesela pasta yapabiliriz, kek yapabiliriz, ekmek yapabiliriz, krep yapabiliriz vs... İşte hamurun bu ürünlere dönüşme çeşitliliğine imkan, yani çok yollar deniliyor. Usta bu hamuru alır ekmek yaparsa hamur o çok yollardan ekmek yoluna, yani imkanına girmiş olur. Ekmek yoluna girdikten sonra ekmeğin de kendi içinde imkanla ve yollar karşısına çıkar, kaç gram olacağı yuvarlak mı somun mu olacağı... Her yola girdikçe imkanlar ve yollar devam eder gider.

İşte, eşyanın ve maddenin en küçüğü olan atomlar da tıpkı örnekteki hamur gibidir. Bir atomun önünde böyle sayısız ve hadsiz yollar ve imkanlar bulunuyor. Hamur ekmek olmak için nasıl bir ustaya muhtaç ise, atomun da işe yarar bir molekül ya da hücre olabilmesi veya önündeki sayısız seçenek içinden en hikmetli ve sisteme uygun olanını bulabilmesi, ancak sonsuz ilim ve irade sahibi bir yaratıcıya ve onun ilmi programı ile olabilir.

Bir araba kendi başına İstanbul'un karmaşık ve keşmekeş trafiği içinde yolları iyi bilen bir şoför olmadan nereye gideceğini bilemez ve bulamaz.

Mesela, insan bedeninde çalışan atomların hareket planı beden genel planı ile iç içedir. Yani bir atom hareket ederken bütün beden genel plan ve dengesine uygun bir şekilde hareket ediyor. Şayet plansız ve gelişi güzel hareket etse, bütün beden sistemi ve dengesi çöker. Bu sebeple atom her adımında ve her hareketinde beden genel sistemine ve uyumuna uygun hareket etmek zorundadır. Böyle bir hareketi yapabilmek için de ya atomun bütün bedeni bilir bir ilmi ve görür bir gözü var ve ona göre adım atar, demek lazımdır ya da sonsuz ilim ve görme sahibi olan Allah'ın planı ve sevki ile hareket ediyor demek lazımdır. Atomun bütün bedeni ve beden kainat ile olan ilişki ve münasebetlerini bilmesi imkan dahilinde olmadığına göre, geriye ikinci şık olan Allah'ın sevki ve planı ile hareket ediyor demek kalıyor.

Bu örnekte olduğu gibi atom Allah'ın ilim, irade ve kudret kayyumiyeti ile o muazzam adımı atıyor. Şayet Allah atomun arkasından çekilse yani ilim, irade ve kudretini bir an atomdan çekse, atom o muazzam adımı atabilir miydi acaba. *Burada hem tevhit hem de kayyumiyet hakikati bulunuyor.*

Özet olarak, bilim, atomun ne denli mükemmel bir plan ve denge üzerine hareket

---

ettiğini ve bu hareketinde bütün beden ve kainat ile olan ince münasebet ve ilişkilerini biliyormuş gibi hareket içinde olduğunu kati olarak ortaya koyuyor.

Atom o hadsiz seçeneklerden en isabetli olanını kendi bulmuyor, ona o seçeneği *Mürid* olan *Allah* bildiriyor.